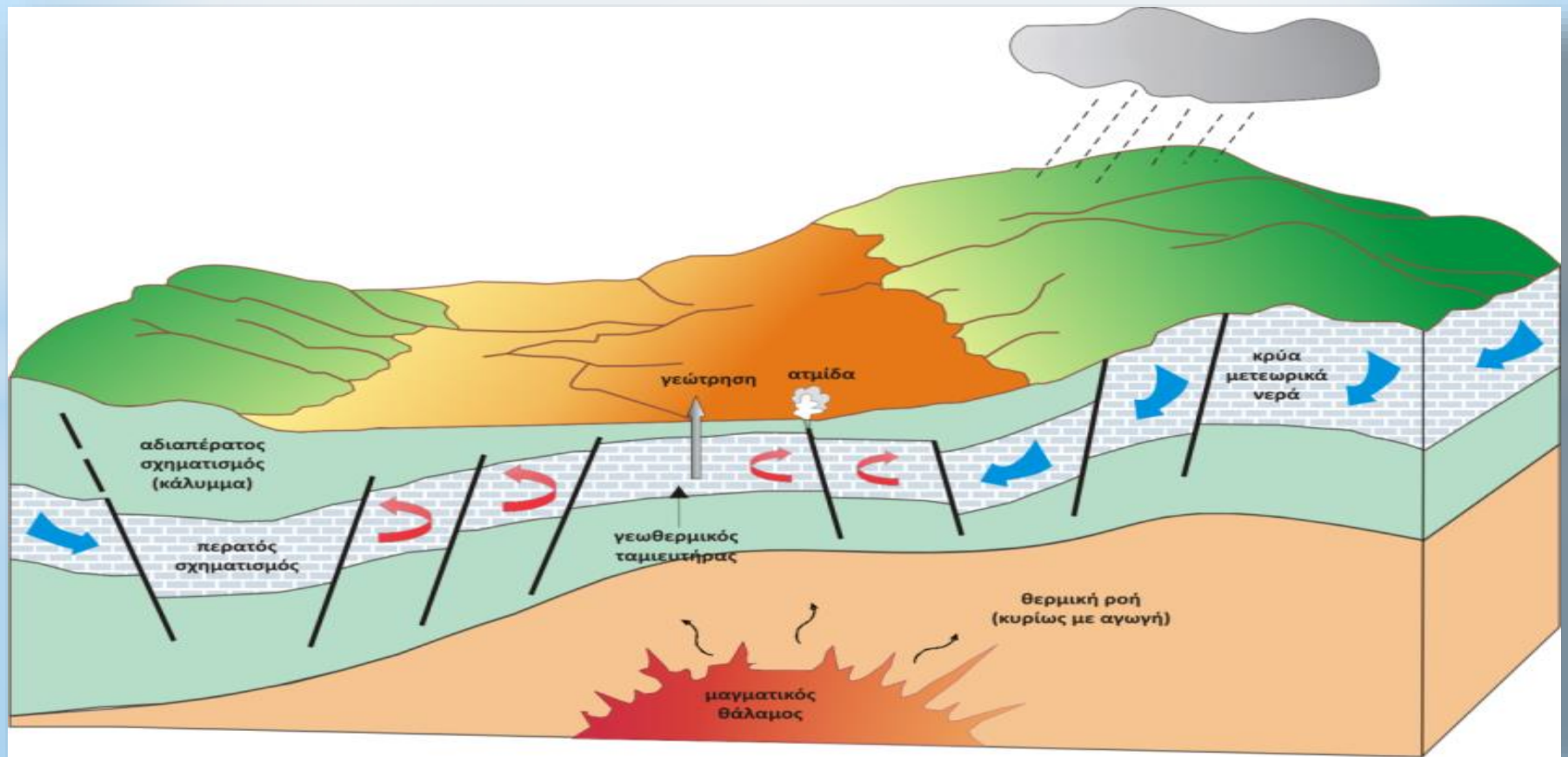

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΗΜΕΡΙΔΑ «Κλιματική Αλλαγή, Ενέργεια και Ελληνικό περιβάλλον»
Αθήνα, 28 Ιανουαρίου 2020

Το γεωθερμικό δυναμικό της Ελλάδας

Μιχ. Φυτίκας, Ομότιμος Καθηγητής Γεωθερμίας Α.Π.Θ.

Γεωθερμική ενέργεια: φυσική, ήπια και ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, από το εσωτερικό της γης, τεχνικά ανακτήσιμη και οικονομικά εκμεταλλεύσιμη, συνήθως με τη μορφή θερμών ατμών και νερών. Διαθέσιμη μέρα-νύχτα, χειμώνα-καλοκαίρι, 365 ημέρες το χρόνο (φέτος 366).

Ενδιαφέρουσα είναι και η **αβαθής γεωθερμία** ($T < 25 - 30^{\circ}\text{C}$)

Γεωθερμικό δυναμικό της Ελλάδας

✓ Υψηλή θερμοκρασία (>150 °C):

- Βεβαιωμένο δυναμικό **Μήλος** και **Νίσυρος (150+50 Mwe)**
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για παραγωγική ηλεκτρικής ισχύος.

✓ Μέσες θερμοκρασίες (90-150 °C):

- Σημαντικές και σοβαρές ενδείξεις σε λεκάνες της **Βόρειας Ελλάδας** και σε πολλά μεγάλα νησιά του **Κεντρικού και Βόρειου Αιγαίου**
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί πρώτα για ηλεκτροπαραγωγή, και αμέσως μετά σε διάφορες άμεσες θερμικές χρήσεις

✓ Χαμηλή θερμοκρασία (30-90 °C):

- Πολύ μεγάλο δυναμικό, με τα κυριότερα γεωθερμικά πεδία (>40) να είναι εντοπισμένα στη **Βόρεια και Κεντρ.Ελλάδα, και σε πολλά νησιά του Αιγαίου**
- Χρησιμοποιείται άμεσα σε πολλές αλλά και ετεροχρονισμ. θερμικές χρήσεις

✓ Αβαθής Γεωθερμία(<30 °C): Πρακτικά υπάρχει **οπουδήποτε**, και χρησιμοποιείται για τη θέρμανση, δροσισμό και παροχή ζεστού νερού χρήσης.

Περιοχές γεωθερμικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα

Πεδία εθνικού ενδιαφέροντος :
Μήλος, Νίσυρος (βεβαιωμένα)

Πεδία τοπικού ενδιαφέροντος :
διάσπαρτα σε όλη την Ελλάδα
(κυρίως κεντρική, ανατολική, Αιγαίο
(επίσης βεβαιωμένα)

Πεδία μέσης θερμοκρασίας
εθν. & τοπ. ενδιαφέροντος :
Σαντορίνη, Χίος, Λέσβος,
Σαμοθράκη, Ιζηματογενείς
λεκάνες Κεντρικής & Ανατολικής
Μακεδονίας και Θράκης, μέχρι τον
Έβρο (πιθανά έως Βέβαια)

Χίος-Σαμοθράκη-Λέσβος

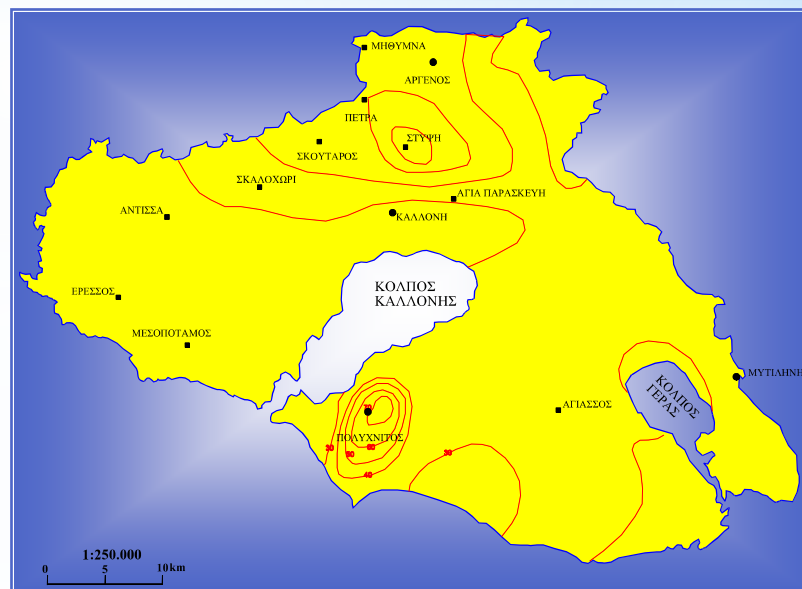

Γεωθερμικό Πεδίο	Θερμοκρασία (°C)
Πολιχνίτος	67-92
Λισβόρι	68
Άργενος	86
Στύψη-Νάπη	42-67
Καλλονή	25-30
Θερμή-Γέρας	40
Θερμή	60
Μυτιλήνη	30-35
Πέτρα-Μύθημα	35-60

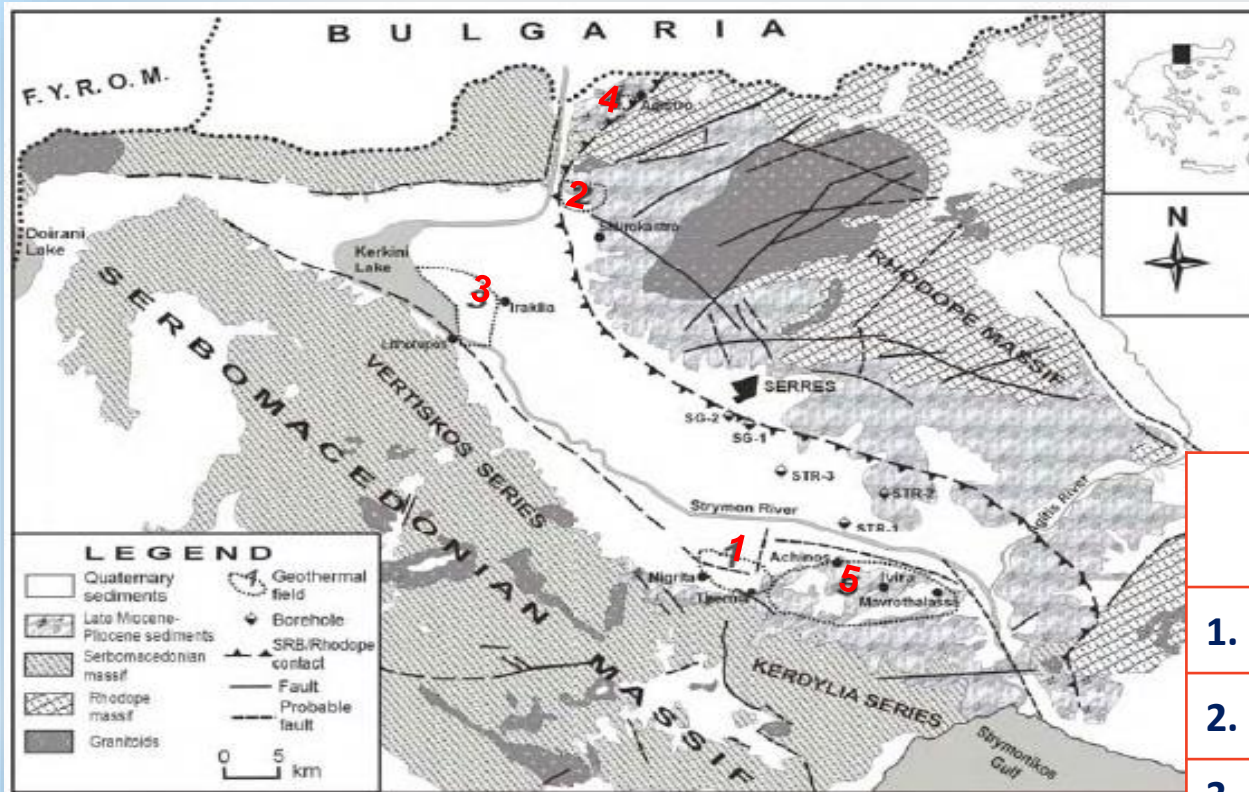
Θερμ
5 ερ

3 ρηχές ερευνητικές γεωτρήσεις (μέχρι 120m): 80-100°C, 150m³/h

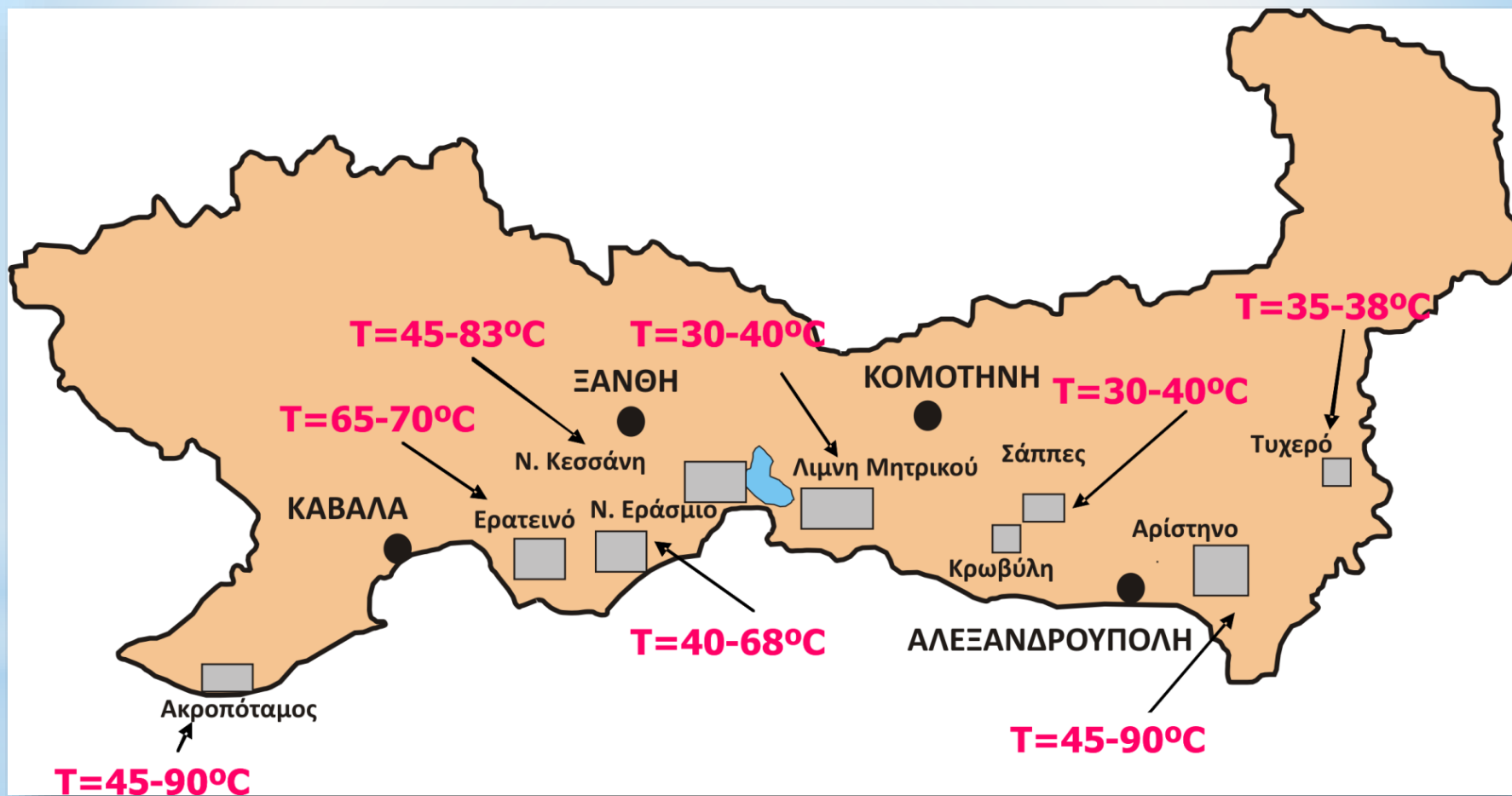

Κεντρική Μακεδονία (λεκάνη Στρυμόνα)

Γεωθερμικό πεδίο	T (°C)
1. Θερμά Νιγρίτας	40-64
2. Σιδηρόκαστρο	40-75
3. Λιθότοπος-Ηράκλεια	40-70
4. Άγκιστρο	40-68
5. Ίβηρα-Αχινός-Μαυροθάλασσα	42.4 (460m) 51.0 (560m) 60.0 (648m)

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη

Άλλες ενδιαφέρουσες γεωθερμικές περιοχές

Βόλβη (Μυγδονία λεκάνη): $T=31-58^{\circ}\text{C}$ στα 200m (400m³/h)

Νίκαια (Θεσσαλία, Λάρισα): $T=40^{\circ}\text{C}$ στα 350m

Σοφάδες (“ , Καρδίτσα): $T=75^{\circ}\text{C}$ στα 900m

Δαμάστα (Κοιλάδα Σπερχειού): $T=42^{\circ}\text{C}$ στα 150m

Αιδηψός (Εύβοια): $T=80^{\circ}\text{C}$ στα 350m

Γιάλτρα (Εύβοια): $T=36-42^{\circ}\text{C}$ στα 70-250m

Αντίρριο (Δυτική Ελλάδα): $T=35^{\circ}\text{C}$ στα 200m (>90m³/h)

Συκιές (Άρτα): $T=48^{\circ}\text{C}$ στα 250-300m (100m³/h)

Πρώτη γεωθερμική
γεώτρηση, Αδάμας
Μήλου, 1972

Βάθος 72 m

Θερμοκρασία = 138°C

Πίεση = 2.8 atm

Πιλοτική μονάδα γεωθερμικής
ηλεκτροπαραγωγής 2MW-Μήλος 1985

Γεωθερμικές γεωτρήσεις ($T < 90^{\circ}\text{C}$) Ι.Γ.Μ.Ε.

Θερμά Νιγρίτας

ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ (ΑΚΡ-1)
83°C H₂O + CO₂ 150 m³/h
Ισχύς 10 MWt 7500 ΤΙΠ/χρόνο

Ι.Γ.Μ.Ε. 2003

Νέα Κεσσάνη Ξάνθης

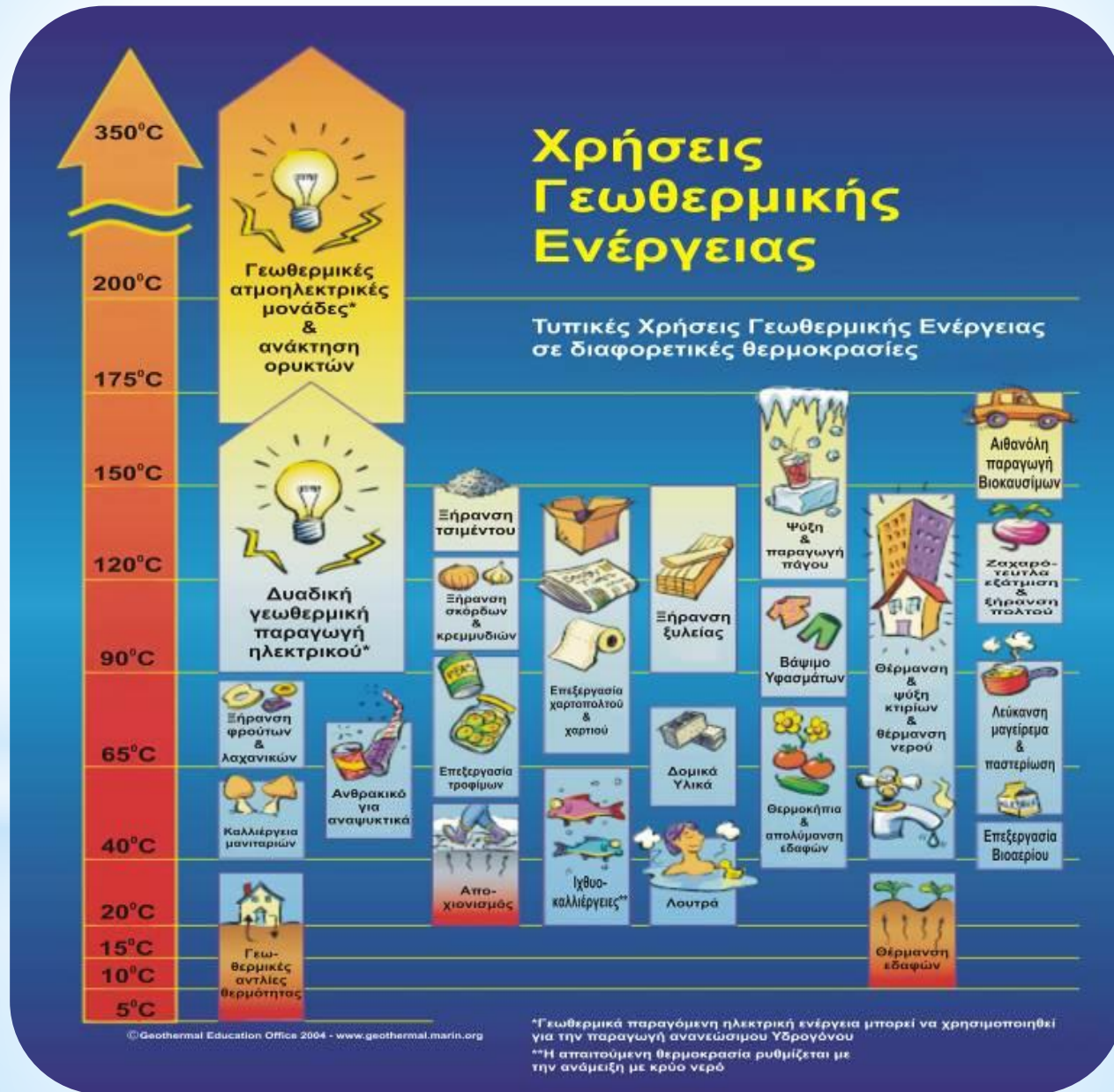
Σωσάνδρα Αλωπτίας

Αλεξάνδρεια Ημαθίας

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΓΕΩΘΕΡΜΙΑΣ

Η γεωθερμία μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε **συνδυαστικές εφαρμογές**, όπως η **συμπαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας**

Altheim (Austria)

Λουτροθεραπεία με γεωθερμικά ιαματικά νερά στην Ελλάδα

- Περισσότερες από 700 θερμές πηγές στην Ελλάδα
- 56 θεραπευτικά κέντρα στην Ελλάδα, με συνολική παροχή νερού $>3600 \text{ m}^3/\text{h}$ και θερμοκρασίες νερών μέχρι 90°C . Ενεργειακή χρήση ελάχιστη
- Ανακαίνιση και αναβάθμιση των υπηρεσιών (Αιδηψός, Αριδαία, Καμένα Βούρλα, Πλατύστομο, Σιδηρόκαστρο, Άγκιστρο κ.ά.)

Πόζαρ

Λουτράκι

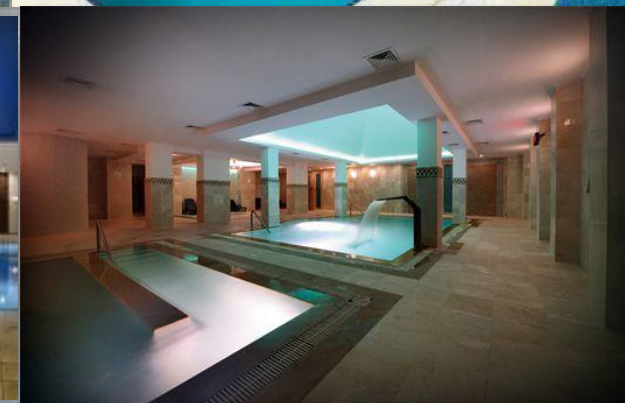

Τα γεωθερμικά ρευστά ΔΕΝ χρησιμοποιούνται ενεργειακά σε καμία σχεδόν μονάδα λουτροθεραπείας στην Ελλάδα

Λουτρά Ν. Απολλωνίας Βόλβης Θεσσαλονίκης. Εγκατάλειψη!!!

Σύγχρονες εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας και αναψυχής στην Τουρκία

Afyon Karahisar:

Στο θέρετρο χρησιμοποιούν τη γεωθερμική ενέργεια τόσο για λουτροθεραπεία όσο και για τη θέρμανση ολόκληρου του ξενοδοχείου και των άλλων χώρων (οι θερμοκρασίες γεωθερμικών νερών είναι 49°C).

Cesme: Ξενοδοχείο Ilıca, που χρησιμοποιεί τα γεωθερμικά ρευστά. Μεταξύ των άλλων γίνεται και θαλασσοθεραπεία: άντληση θαλασσινού νερού και στη συνέχεια γεωθερμική θέρμανσή του μέχρι τους 35°C.

Γεωθερμικά θερμοκήπια στη Βόρεια Ελλάδα

Ξήρανση-Αφυδάτωση Αγροτικών Προϊόντων

Ξήρανση-Αφυδάτωση Αγροτικών Προϊόντων

Θέρμανση εδάφους για πρωίμιση λαχανικών

1996: η πρώτη στον κόσμο εφαρμογή υπεδάφιας θέρμανσης σε ανοικτή καλλιέργεια σπαραγγιών στο Νέο Εράσμιο Ξάνθης (60°C)

Καλλιέργεια σπιρουλίνας με τη βοήθεια της γεωθερμίας

2019: λειτουργία 3 μονάδων (9 στρ.) στα
Θερμά Νιγρίτας Σερρών

Αφαλάτωση νερού στην Κίμωλο

- ❖ Η πρωτοποριακή πιλοτική μονάδα, που κατασκευάστηκε κατά την περίοδο 1998-99, χρησιμοποιούσε γεωθερμικό νερό 61 °C.
- ❖ Κατά τη δοκιμαστική περίοδο λειτουργίας παράγονταν 3,2 m³/h σχεδόν απεσταγμένου νερού με τη χρήση 50 m³/h γεωθερμικού.
- ❖ Η μονάδα δεν λειτουργεί πια για λόγους ανεξάρτητους της γεωθερμίας (χρειάζεται δίκτυο μεταφοράς του παραγόμενου νερού).

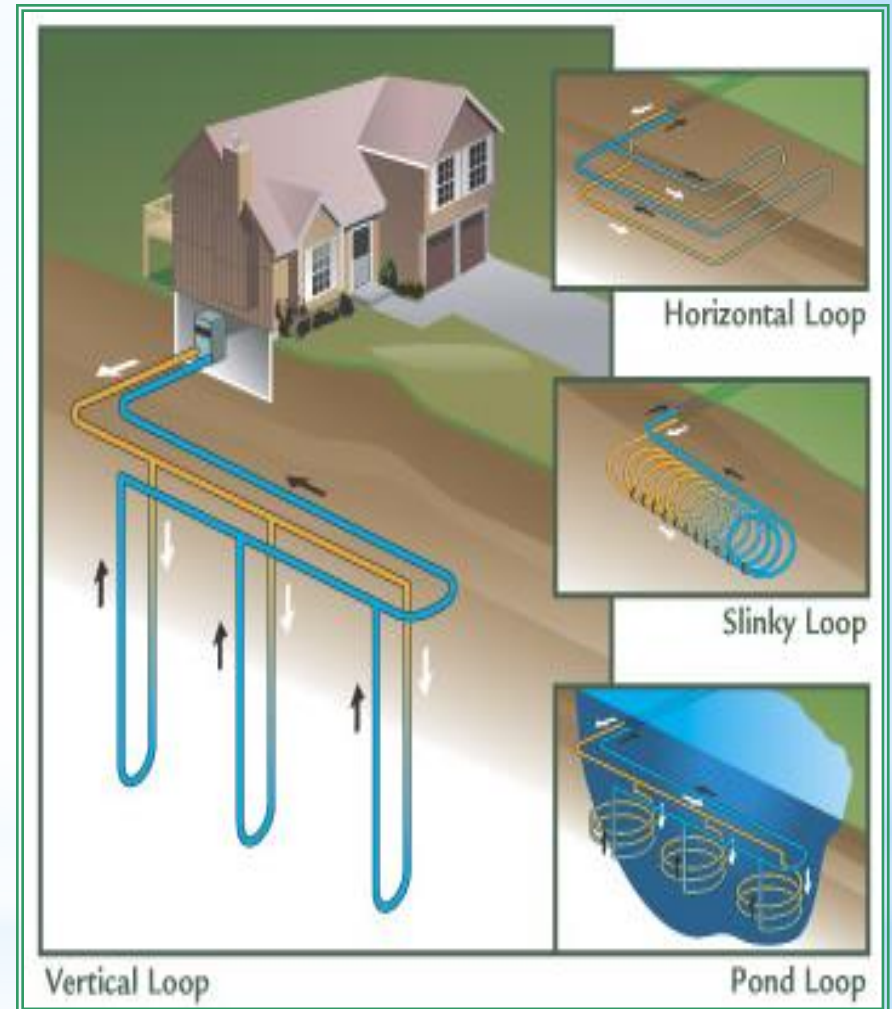
Θέρμανση μεμονωμένων χώρων

Θέρμανση ξενοδοχείου και πισίνας
στον Αδάμαντα Μήλου ($T = 59^{\circ}\text{C}$)

Εκμετάλλευση της αποθηκευμένης ενέργειας του εδάφους, που έχει σταθερή θερμοκρασία, στα πετρώματα και στο υπόγειο νερό, ανεξαρτήτως εποχής

- > 3500 εγκαταστάσεις στην Ελλάδα
- > 175 MWth
- 200 μονάδες ~ 350 kW

ΑΒΑΘΗΣ ΓΕΩΘΕΡΜΙΑ

Νεότερες Εξελίξεις στη γεωθερμική έρευνα στη χώρα μας

- ✓ Αναγνωριστική έρευνα ΕΑΓΜΕ στην περιοχή πόλης **Μυτιλήνης**
→ νερά 30-33°C
- ✓ Αναγν. έρευνα ΕΑΓΜΕ στην **ΝΑ Λήμνο** → 24-30°C σε μικρά βάθη
- ✓ Αναγνωριστική έρευνα ΕΑΓΜΕ στην **Ανατολική Θεσσαλία** (Φάρος-Παλιούρι, Χάλκη-Κιλελέρ, Μικροθήβες-Αλμυρός, Κρήνη-Άγ.Γεώργιος, Αμπελιά-Φάρσαλα) → μετρήθηκαν έως 41.3°C)
- ✓ **Σαντορίνη**, ερευνητικές γεωτρήσεις και θερμομετρήσεις εντόπισαν δυο νέες γεωθερμικές περιοχές ΝΑ των Φηρών και στο Μεγαλοχώρι, νερά 60-80°C, βαθύτερα πιθανολογούνται >150°C
- ✓ **Λιθότοπος-Ηράκλεια Σερρών**: 4 νέες γεωτρήσεις στα 353-520m. Θερμοκρασίες από 37.5 έως 74.5°C

Νέες Εξελίξεις σε εφαρμογές γεωθερμίας στη χώρα μας

- ✓ Νέο Εράσμιο Ξάνθης: 4 νέες γεωτρήσεις παραγωγής, η τελευταία βάθους 230m, δίνει > 200 m³/ώρα με 72°C, με εκμεταλλεύσιμο $\Delta T = 72 - 32 = 40^\circ C$, και ισοδύναμη ισχύ 10 MW_{th}
180 στρέμματα θερμοκήπια τομάτας και αγγουριών
→ 2020 : 200 στρέμματα
230 εργαζόμενοι διαφόρων ειδικοτήτων
- ✓ Ερατεινό Καβάλας: 35 + 25 = 60 στρέμματα υπερσύγχρονα γεωθερμικά θερμοκήπια, με σπορόφυτα λουλουδιών, 100% εξαγωγή
- ✓ Αρίστηνο Έβρου: 1 γεώτρηση που βρήκε ρευστά υψηλής θερμοκρασίας (>90°). Υπάρχει άδεια για διανομή θερμικής ενέργειας, με σκοπό την τηλεθέρμανση δημόσιων κτιρίων και κτιρίων SOS Αλεξανδρούπολης

Νέα Γεωθερμικά Θερμοκήπια στη Βόρεια Ελλάδα

Νέο Εράσμιο Ξάνθης: 180 στρέματα
θερμοκηπίων τομάτας και αγγουριού,
θερμοκρασία ρευστών ~ **70°C**

Ερατεινό-Χρυσούπολη Καβάλας: Θερμοκρασία **65-78°C (35+25 στρ.)**

* Οφέλη από την Αξιοποίηση της Γεωθερμίας

- * -Ηλεκτροπαραγωγή στα νησιά αντί του ακριβού diesel
- * -Εξοικονόμηση Εισαγόμενων Υδρογονανθράκων
- * -Μείωση εκπομπών CO₂
- * -Ανάπτυξη Απομακρυσμένων Περιοχών
- * -Νέες Αγροτικές και Βιομηχανικές Εφαρμογές
- * -Απασχόληση Τοπικού Πληθυσμού
- * -Ανάπτυξη Ειδικού Τουρισμού (π.χ. ιαματικός)
- * -Ανανεώσιμη πηγή, μέρα-νύχτα, όλο το χρόνο

*Ας γνωρίσουμε και ας αναπτύξουμε επιτέλους τη
Γεωθερμία, τη μεγάλη αγνοούμενη ΑΠΕ στην
Ελλάδα !*

**ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!**

ΠΡΟΗΓΜΕΝΑ ΓΕΩΘΕΡΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ (EGS) στην Ευρώπη

Λειτουργεί από το 2007

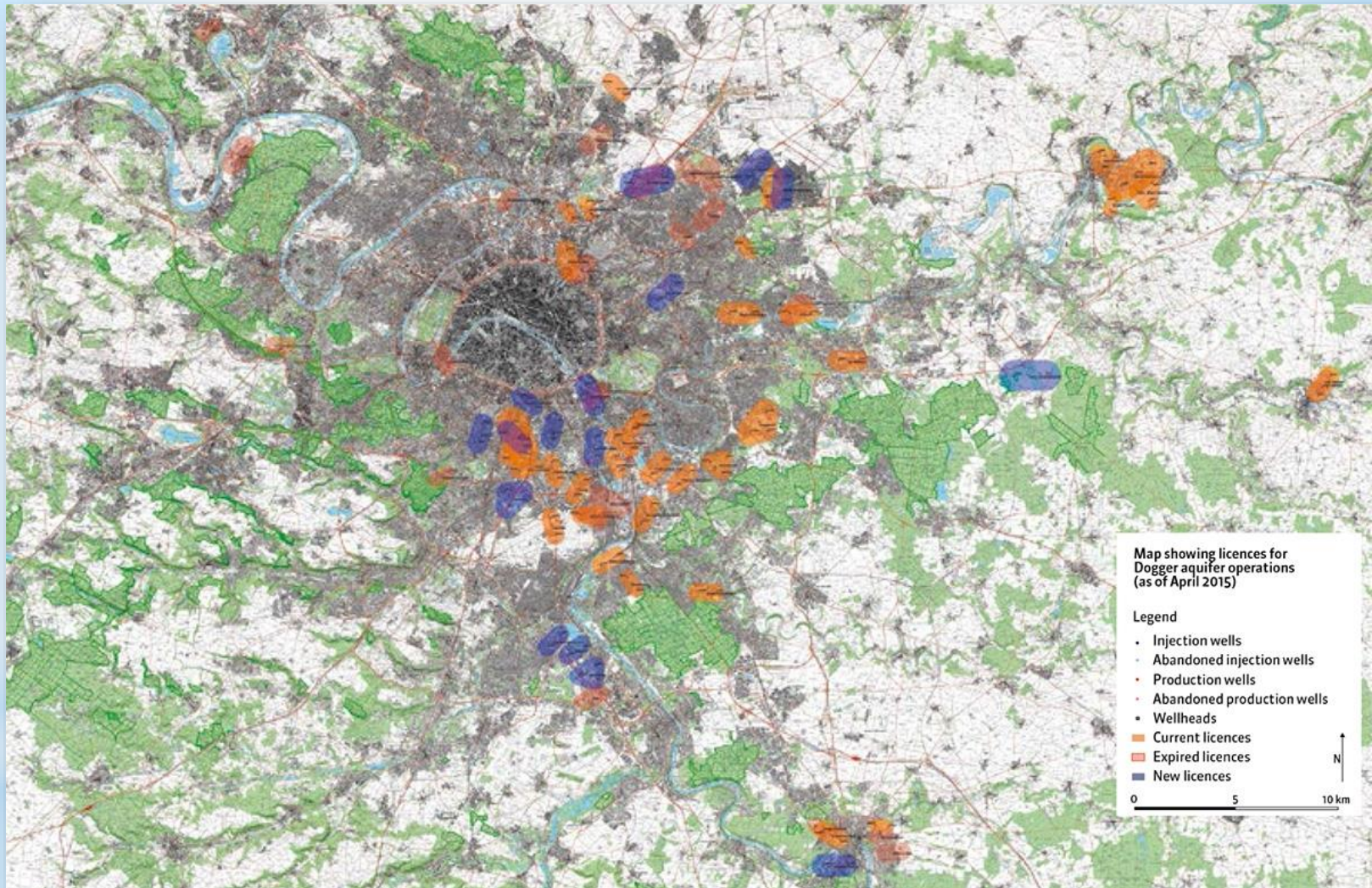
3 Km, 160°C, 70-80 l/s

2.9 MWe + 3 MWth

~6.000 κατοικίες

Landau

**Τηλεθέρμανση από γεωθερμία στο πολεοδομικό συγκρότημα
Παρισιού**

Γεώτρηση σε βάθος 1600m, μέσα σε κατοικημένη περιοχή στο Παρίσι

Ιχθυοκαλλιέργειες διακοσμητικών ψαριών (Νέο Εράσμιο Ξάνθης)

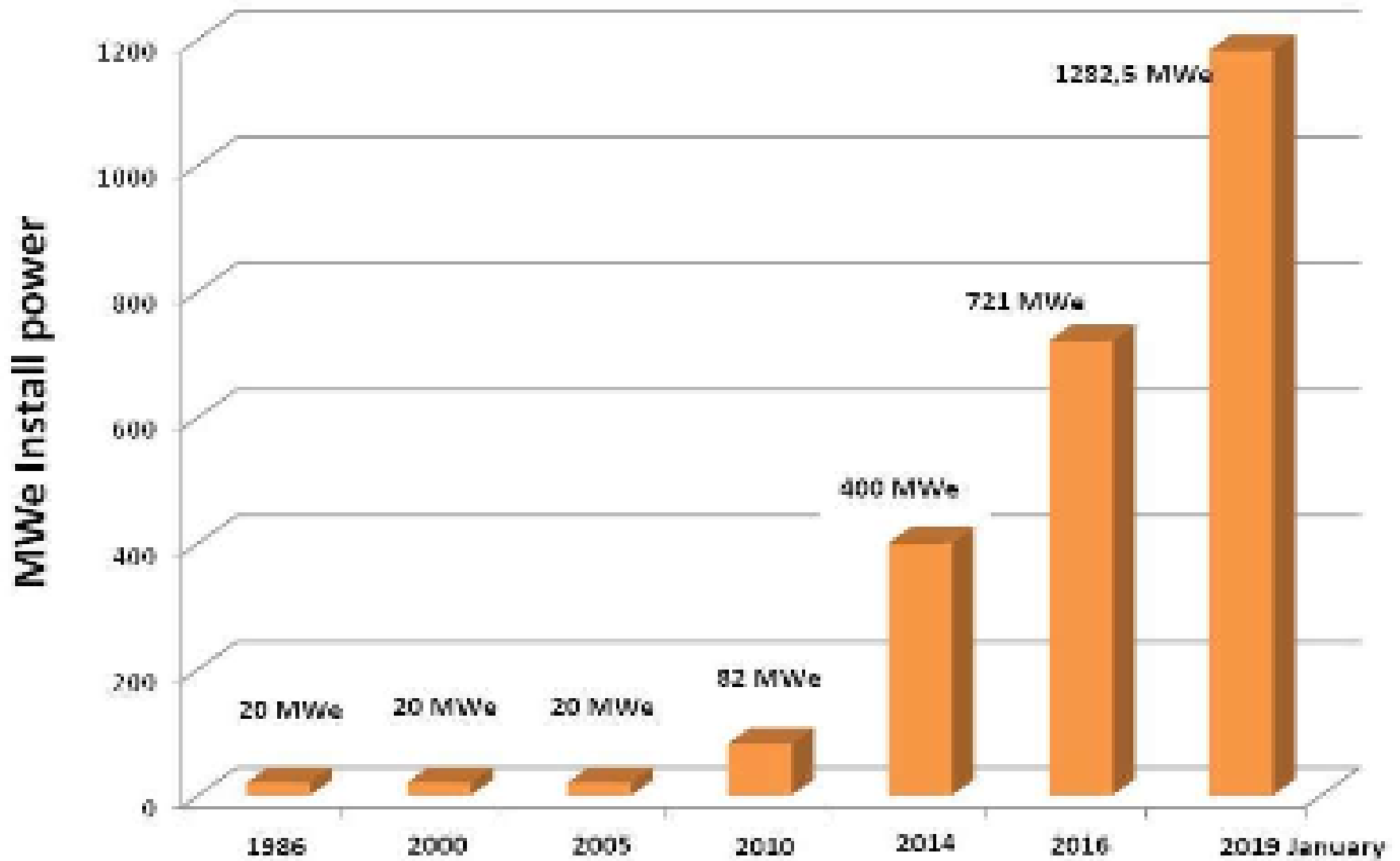
Γεωθερμία και γαστρονομία...

- ❖ Το μαγείρεμα με πήλινα δοχεία σε βάθος περίπου 20 cm σε ένα πολύ θερμό τμήμα (επιφάνειας περίπου 2 m²) σε ένα σημείο της αμμώδους ακτής στο Παλιοχώρι Μήλου
- ❖ Η θερμοκρασία της άμμου φτάνει τους 100 °C σε βάθος μόλις 10cm.
- ❖ Φαγητό στη χόβολη του ταβερνιάρη!

GEOHERMAL ELECTRICITY PRODUCTION INCREASE IN TURKEY

Η Τουρκία είναι 4^η χώρα παγκοσμίως στη γεωθερμική ηλεκτροπαραγωγή